

مقطع تحصیلی: کارشناسی کارشناسی □ رشته: روابط عمومی. ترم: نیمسال دوم... سال تحصیلی: ۱۳۹۸ - ۱۳۹۹

نام درس: رسانه شناسی نام و نام خانوادگی مدرس: دکتر هما صدقی جلال

آدرس Email مدرس: hshedghijalal@gmail.com تلفن همراه مدرس:

نکته: همه جلسات درس رسانه شناسی از ابتدای ترم تحصیلی در سامانه سما لایو و نیز گروه کلاسی در فضای مجازی تشکیل شده است و ملاک حضور و غیاب دانشجویان شرکت در کلاسهای مذکور می باشد. بنابراین دانشجویانی که بیش از ۳ جلسه غیبت در کلاس رسانه شناسی داشتند مطابق ضوابط آموزشی دانشگاه مجاز به شرکت در آزمون پایان ترم نخواهند بود.

تذکره ۱: مهلت ارسال تحقیق کلاسی در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۳۱ به پایان رسید. همچنان که قبلا گفته شد با توجه به این که درس رسانه شناسی شامل واحد نظری - عملی می باشد، بخشی از نمره ارزیابی دانشجو از این بخش و شرکت در آزمون میان ترم حضور فعال در کلاس از سایر بخشهای مورد ارزیابی دانشجویان می باشد.

جزوه درس: رسانه شناسی مربوط به هفته: جلسه سیزدهم

text: دارد ندارد voice: دارد ندارد power point: دارد ندارد

تلفن همراه مدیر گروه: ۰۹۱۲۴۰۵۸۷۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم

تاریخچه پیدایش رسانه‌ها در جهان و در ایران

ب- رادیو

دانشمندی آلمانی به نام هانریش هرتز، آزمایش هائی را با یک پدیده جالب الکترومغناطیسی انجام می داد که موفق به تولید آنها در آزمایشگاه شده بود. در سال ۱۸۸۱ او نمایشی برای اثبات وجود پدیده های فراهم آورد که ما امروزه به آن امواج رادیویی می گوئیم. موفقیت این آزمایش دنیای علم را به سوی الکتریسته کشاند و آزمایش ها با این امواج جدید که با ساعت نور حرکت می کردند. در آزمایشگاه های بسیاری از کشورها آغاز شد. این کشف اساس و پایه شروع پخش برنامه های رادیویی بود.

گولیمو_ مارکنی (۱۸۷۴-۱۹۳۷) مهندس برق ایتالیایی و دریافت کننده جایزه نوبل که به مخبرات بدون سیم علاقه مند بود، در سال ۱۸۹۶ در بریتانیا قابلیت های آن را تشریح کرد و با پیشرفت هایی که در سال های بعد در عرصه تجهیزات فنی صورت گرفت، حجم مخابره به طور پیوسته افزایش یافت.

تلگراف بی سیم مارکنی: چند سال بعد گوگلیمو مارکنی هر مطلبی را که درباره امواج هرتز، می یافت بلافاصله می خواند، او هر چیزی را که لازم داشت خریداری می کرد و در ملک پدرش آزمایش های زیادی انجام داد. ابتکار اساسی او بر مبنای قطع و وصل نظام مند امواج رادیویی و دریافت و آشکارسازی آنها نظیر تلگراف مورش، البته بدون بی سیم بود.

اندکی بعد در سال ۱۱۹۱ مارکنی یک فرستنده قوی ساخت و موفق به ارسال پیامی در عرض اقیانوس اطلس شد. در سال ۱۹۱۴ پخش به مفهوم امروزی آن، یعنی انتقال صدا به مکان های بسیار دور، فراگیر شد. ارتش در جنگ جهانی اول با به کارگیری فناوری بی سیم در هدایت کشتی های جنگی، توانایی های آن را آشکار ساخت. مسایل امنیتی مربوط به بی سیم؛ باعث مخالفت بخشی از مقامات نظامی و کنار گذاشتن کنترل رادیو در مقطع پس از جنگ از سوی آنان شد. در هر حال، در این مقطع، مردم گیرنده هایی برای خود ساخته بودند که دسترسی به فرکانس ها را برای آنها امکان پذیر می ساخت. منافع تجاری نهفته در تولید گیرنده های رادیویی و علاقه تولیدکنندگان به تولید بیشتر این گیرنده ها باعث شد تا دولت برای ایجاد ایستگاه های بیشتر، تحت فشار

قرار بگیرد.

مارکنی در سال ۱۹۲۰، در حالی پخش منظم برنامه‌های رادیویی را در بریتانیا آغاز کرد، که سایر اپراتورها، به دقت آن را زیر نظر داشتند و علاقه‌مندی خود را به درگیری و رقابت در این حوزه نمایان می‌کردند. انتظار می‌رفت که بهترین شیوه مهار و کنترل گسترش پخش صدا (رادیو) همکاری بین گروه‌های ذینفع باشد و نه رقابت بین آنها؛ بنابراین، اداره پست به عنوان مرجع صدور مجوز پخش، کنسرسیومی مرکب از شش تولیدکننده عمده دستگاه‌های بی‌سیم (رادیو) را تشکیل داد که حاصل آن ظهور بی‌بی‌سی در نوامبر ۱۹۲۲ به مدیر کلی جان ریث (John Reith) بود.

اما از طرف دیگر روس‌ها می‌گویند مخترع رادیو، نه مارکنی ایتالیایی، که الکساندر پاپوف (Alexander Popov) روسی است. روس‌ها می‌گویند الکساندر پاپوف در روز هفتم ماه می ۱۸۹۵، یعنی حدود یک سال پیش از این که مارکنی برای ثبت اختراع رادیو اقدام کند، رادیو خود را آزمایش کرده بود. به همین مناسبت، روز هفتم ماه مه در روسیه، روز رادیو نامگذاری شده است (یونس شکرخواه)

رادیو با ارسال خط و نقطه، نظیر تلگراف، امتیاز عملی مهمی نسبت به تلگراف‌های زمینی داشت که نیازمند سیم بودند. کشتی‌های روی دریا می‌توانستند یا یک دیگر و با ایستگاه‌های زمینی ارتباط برقرار کنند، تعدادی از ایستگاه‌های دوردست می‌توانستند همزمان، پیام‌هایی از ایستگاه مرکزی دریافت کنند. برای انگلستان نظیر کشورهای دیگری که دارای تعداد زیادی مستعمره، ناوگان جنگی گسترده، ناوگان بازرگانی بزرگ و مؤسسه‌های تجاری پراکنده بودند، تلگراف بی‌سیم یک موهبت الهی بود.

بنابراین استفاده‌های اولیه از رادیو بیشتر در نیروی دریایی و برای فرستادن پیام‌هایی بین کشتی و خشکی به کار می‌رفت. تا پیش از اختراع تلویزیون، رادیو فقط شامل اخبار و موسیقی نبود، بلکه قصه‌ها، طنزها، شوهای مختلف و گونه‌های مختلف نمایش را نیز در برمی‌گرفت.

باید گفت رادیو رسانه‌ای کور است که ابزار اصلی آن برای انتقال پیام صداست. رادیو در مقایسه با سایر رسانه از مزایایی برخوردار است که یکی از آنها بیان کلیات است؛ در صورتی که رسانه‌های تصویری همانند تلویزیون تنها قادر به ارائه جزییات هستند. رادیو به عنوان رسانه‌ای که تنها از طریق صدا با مخاطبان خود ارتباط برقرار می‌کند دارای نقاط ضعف و قوت فراوانی است. یکی از این نقاط ضعف، تک‌بعدی (غیر بصری) بودن آن است که خود مزایا و قابلیت‌هایی به رادیو بخشیده است. (محمدخانی ملکوه، ۱۳۸۶)

رادیو که می‌توان آن را یکی از شگفت‌انگیزترین و مهم‌ترین اختراعات اخیر شمرد، بدون تردید یکی از سودمندترین و گرانبهاترین نعمت‌ها و مواهب ترقی و تمدن می‌باشد. رادیوی هر کشوری، زبان گویا و توانای آن کشور است که پیوسته ندای مردم آن سرزمین را به گوش جهانیان رسانیده و آنها را از مقاصد و نیت اندیشه‌های ملت خودش آگاه کرده است (محسنیان راد، ۱۳۷۸، ۱۲۶۸). ۱۴

رادیو در ایران

۱۴ سال پیش از شروع جنگ جهانی دوم، آلمانی‌ها برای نخستین بار گوشه‌هایی از ایران را با کلهکشان مارکنی آشنا کردند. این واقعه روز یکشنبه نهم می ۱۹۱۵ میلادی، مطابق با ۲۴ جمادی‌الآخر ۱۳۳۳ قمری، هنگامی به وقوع پیوست که از حومه شهر اصفهان، عده‌ای از نظامیان آلمانی با دستگاه فرستنده بیسیمی که همراه داشتند، پیامی را به شهر نوئن آلمان مخابره کردند (محبوبی اردکانی، ۱۳۷۶، ج ۲، ۲۳۰).

۹ سال بعد از آن واقعه، در اواخر سال ۱۳۰۳ شمسی، وزارت جنگ ایران، یک دستگاه کامل فرستنده با موج بلند به قدرت بیست کیلو وات برای تهران و شش دستگاه موج بلند چهار وات برای شهرهای تبریز، مشهد، کرمان، شیراز، کرمانشاه، و محمره (خرمشهر) از یک شرکت روسی خریداری کرد. اولین گیرنده‌های رادیو ایران در حدود سال ۱۳۰۴ وارد ایران شد. احداث ساختمان رادیو با مساحت ۲۲۴۰ متر مربع زیربنا به یک شرکت آلمانی واگذار شد و نصب تجهیزات آن از آذر ۱۳۱۸ تا فروردین ۱۳۱۹ به طول انجامید (محسنیان راد،

(۱۳۷۸، ۱۲۵۵ و ۱۲۴۹)

ساعت ۱۹ روز ۴ اردیبهشت ۱۳۱۹، اولین فرستنده رادیو را ولیعهد رضاشاه افتتاح کرد و ایران به طور رسمی وارد کهنکشان مارکنی شد (محسنیان راد، ۱۳۷۸، ۱۲۷۳)، وقتی رادیو در ایران افتتاح شد، یک سال از جنگ جهانی دوم گذشته بود.

تحول در رادیو، از آذر ۱۳۷۲ با گشایش شبکه رادیویی پیام آغاز شد. این نخستین شبکه رادیویی پس از انقلاب اسلامی بود که محور اصلی محتوای برنامه‌هایش موسیقی ایرانی (با کلام) و موسیقی خارجی (بدون کلام) بود. پس از رادیو قرآن و رادیو پیام، فرستنده جدید بعدی شبکه تهران بود که در سال ۱۳۷۲ با پوشش استان تهران شروع به کار کرد و سه سال بعد این فرستنده نیز ۲۴ ساعته شد. در اسفند ۱۳۷۵، شبکه رادیویی دیگری به نام رادیو جوان افتتاح شد. وجود این فرستنده از آن جهت ضروری بود که ایران به دنبال شرایط دهه ۱۳۶۰، به یک رشد بی‌سابقه جمعیت رسیده و در آغاز دهه ۱۳۷۰ به جوان‌ترین کشور جهان تبدیل شده بود. تأسیس رادیو معارف در شهر قم در سال ۱۳۷۶ نیز اقدامی بی‌نظیر برای طرح مباحث حوزوی جهت استفاده «عوام» بود. سال ۱۳۷۷ شبکه رادیویی فرهنگ، ویژه علاقه‌مندان مباحث فرهنگی و فکری تأسیس گردید و شبکه رادیویی ورزش که محور اصلی برنامه‌های آن را ورزش تشکیل می‌داد نیز در سال ۱۳۷۸ تشکیل شد. (کاوه، ۱۳۷۹، ۷۵-۷۰)

مهمترین ویژگیهای رادیو عبارتند از:

- سرعت انتقال پیام.
- تقویت تخیل و قدرت تجسم مخاطب.
- عدم اختلال در سایر فعالیتهای مخاطب به هنگام گوش دادن به رادیو
- نفوذ روانی بالا در مخاطبان

رادیو در یک نگاه

- رادیو ابتدا به عنوان وسیله ای برای دریانوردی، مقاصد نظامی، سیاسی و تجاری مورد استفاده قرار گرفت
- رفته رفته وجه سرگرم سازی رادیو توجه علاقمندان را جلب نمود.
- تاریخ رادیو در واقع با اختراع امواج رادیویی توسط هاینریش هرتز آلمانی آغاز میشود.
- چند سال پس از او مارکنی ایتالیایی موفق به قطع و وصل نظام مند امواج رادیویی، دریافت و آشکارسازی آنها نظیر تلگراف مورس، البته بدون سیم شد.
- مارکنی پس از جلب حمایت مالی دولت انگلیس فرستنده ای قوی ساخت که بدون نیاز به سیم می توانست امواج رادیویی را در عرض اقیانوس اطلس منتقل کند
- اعلام ساعات مختلف روز، مجموعه های خبری در طول شبانه روز و برنامه های آموزشی و سرگرم کننده باعث شده است تا رادیو با زندگی افراد جامعه پیوند بخورد
- رادیو از نظر سرعت انتشار، مداومت انتشار شبانه روزی بودن و وسعت انتشار برترین وسیله ارتباط جمعی است.
- اما رادیو بخاطر سرعت انتشار، فرصت تحلیل و تفسیر خبر را از دست میدهد.
- رادیو در همه جا و همه حال قابل استفاده است برای همین به آن رسانه سهل الوصول گفته میشود.
- امروزه بیشتر تلفنهای همراه دارای سیستم رادیویی هستند.